

President van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

KD:Ambtelijke leiding
Hfd. Financien & Control

Locatie
Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage

Postadres
Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE
MPC 58B

Onze referentie

BS2021006872

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Datum 26 maart 2021
Betreft Bestuurlijke reactie concept rapport 'Uit het vizier'

Geachte heer Visser,

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van uw rapport 'Uit het Vizier'. Ik ben de Algemene Rekenkamer erkentelijk voor dit onderzoek en de lessen die u trekt richting de toekomst. Ik maak graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren. Daarbij ga ik ook in op de lessen die u meegeeft aan een volgend kabinet.

Bezuinigingen 2011 hebben nog steeds impact

De bezuinigingsopgave uit het Regeerakkoord van 2010 vroeg om lastige keuzes bij Defensie. In het licht van de verslechterende veiligheidssituatie en in samenspraak met het parlement hebben we sommige van deze besluiten in de loop der tijd (gedeeltelijk) kunnen terugdraaien, waarbij Defensie steeds een sluitende begroting heeft ingediend en gerealiseerd. De bezuinigingen hebben echter een zware wissel getrokken op Defensie en laten nog steeds hun sporen na. Het afschaffen van een wapensysteem heeft langdurig effect en betekent niet alleen het afstoten van materieel, maar ook het verlies van capaciteiten, kennis en kunde. Ook hebben de bezuinigingen een negatief effect gehad op de ondersteunende capaciteiten, IT, logistiek en het vastgoed bij Defensie. Het herstel hiervan is ingezet, maar vraagt investeringen en tijd. Het terugdraaien van maatregelen kan dan ook leiden tot extra uitgaven ten opzichte van de situatie waarin niet tot afstoting was overgegaan. Juist om deze reden hebben de Staatssecretaris en ik in de Defensievisie 2035 aangegeven dat Defensie gebaat is bij een stabiele en schokbestendige begroting.

Defensie verbetert (kosten)inzicht en systematische besluitvorming

Met de lessen 1, 2, 3 en 6 adviseert u om het inzicht in de financiële gevolgen en tweede en derde orde effecten van (eventuele) bezuinigingen en investeringen te vergroten en in te zetten op meer systematische besluitvorming. Deze lessen onderschrijf ik en ik wil benadrukken dat Defensie hier in de afgelopen jaren al grote stappen heeft gezet. De inrichting van het Defensiematerieelbegrotingsfonds is hier een voorbeeld van. Daarnaast is in 2020 het project 'Inzicht in kosten' gestart. In dit project komen verschillende initiatieven samen, zoals het programma *life cycle costing*, het voornemen om te komen tot een materiële vaste activa-administratie en de lopende pilots baten-lasteninformatie. De pilots zijn input voor de evaluatie naar het rijksbrede verslaggevingsstelsel, die medio 2021

van start gaat (Kamerstuk, 31865, nr. 107). Hiermee sluit Defensie aan bij het advies van de Studiegroep Begrotingsruimte om de mogelijke meerwaarde van aanvullende baten-lasteninformatie te onderzoeken. Dit zijn langdurig trajecten waarbij Defensie de komende jaren stapsgewijs steeds meer inzicht en kosteninformatie krijgt en kan delen met het parlement via de begroting en het jaarverslag.

KD:Ambtelijke leiding
Hfd-dir. Financien & Control

Datum
26 maart 2021

Onze referentie
BS2021005707

Afstoting materieel vraagt integrale afweging

Uw vierde les, het beschikbaar houden van het instandhoudingsbudget voor materieel dat verkocht gaat worden, vind ik te eenzijdig geformuleerd. Defensie heeft bij de afstoting van materieel meerdere mogelijkheden: verkoop, bewaren voor eventueel later gebruik, het gebruik van de reservedelen en verschroting. Defensie maakt hierbij een integrale afweging. Indien Defensie kiest voor verkoop of bewaren geldt dat de financiële middelen die eventueel moeten worden aangewend voor het (tijdelijk nog) in stand houden niet meer kunnen worden besteed aan het materieel dat nog in gebruik is. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de materiële en operationele gereedheid van de krijgsmacht. Ik hecht aan deze integrale afweging.

Defensie verbetert informatiehuishouding en transparantie

De lessen 5 en 7, die betrekking hebben op de informatiehuishouding en transparante en navolgbare besluitvorming, onderschrijf ik. Defensie heeft op dit terrein al stappen gezet in lijn met de kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend Onrecht' van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. In dit kader heeft Defensie bijvoorbeeld intern de 'Taskforce Informatiehuishouding en Transparantie' ingesteld en sluiten wij aan bij de Rijksbrede programma's. Ook neemt Defensie in de komende twee jaar een nieuw en gebruiksvriendelijker documentmanagementsysteem in gebruik dat ons nog beter in staat stelt om informatie duurzaam toegankelijk te archiveren.

Tot slot

Op drie punten breng ik graag inhoudelijk een nuance aan. Ten eerste was de behoefte om te investeren in gevechtstanks aan te schaffen onderdeel van het Nationaal Plan (Kamerstuk 28 676 nr. 308), maar heeft het kabinet heeft in ontwerpbegroting 2020 andere prioriteiten gesteld, zoals de aanschaf van negen extra F-35's. Aangezien is besloten (nog) geen gevechtstanks aan te schaffen, is daarover geen DMP-brief verstuurd aan het parlement. Immers, dit vereist financiële dekking die niet beschikbaar is. Aan de hand van de Defensievisie 2035 gaat Defensie bepalen welke investeringen in de toekomst prioriteit hebben. Daarnaast wil ik opmerken dat vanuit operationeel, financieel en technisch perspectief er een groot verschil bestaat tussen de aanschaf van nieuwe gevechtstanks en het updaten van een bestaande capaciteit.

Ten tweede houdt uw vergelijking van de businesscases uit 2012 en 2020 voor het verplaatsen van de Marinierskazerne naar Vlissingen onvoldoende rekening met veranderingen in tijd en scope. Zo was, ongeacht voor welke locatie uiteindelijk is gekozen, in 2020 sprake van een ander prijspeil en een hogere duurzaamheidsopgave. Daarnaast is de behoefte uitgebreid met faciliteiten voor de special forces van de mariniers. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot een hogere financiële behoefte, ongeacht voor welke locatie uiteindelijk gekozen is. Derhalve zijn de beide businesscases niet 1-op-1 met elkaar te vergelijken.

Ten derde wil ik opmerken dat het parlement meermaals, middels halfjaarlijkse

personeelsrapportages en rapportages bij de begroting en het jaarverslag, is geïnformeerd over de realisatie van de bezuinigingen op het personeelsbestand en de vulling van gevechtseenheden.¹ Dat er bij de realisatie van de bezuinigingen uitdagingen golden, is ook meermaals gemeld.² Omdat Defensie de financiële realisatie van de afzonderlijke taakstellingen niet heeft kunnen volgen, is hierover ook niet aan het parlement gerapporteerd.

KD:Ambtelijke leiding
Hfdidir. Financien & Control

Datum
26 maart 2021

Onze referentie
BS2021005707

¹ Zie onder andere Kamerstuk 33 605 X, nr. 1 en Kamerstuk 33 400 X nr. 2.

² Zie bijvoorbeeld Kamerstuk 32733, nr. 116 en Kamerstuk 3340, nr. 73.